

บทที่ 2

Leo Strauss: ชีวิตและการสอน

ลีโอ สเตราส์ เป็นใคร? ทำไมต้องอ่าน ลีโอ สเตราส์? งานเขียนของ ลีโอ สเตราส์ สัมพันธ์อย่างไรกับวิถีชีวิตทางปรัชญา? และเนื้อหาในคำสอนของ ลีโอ สเตราส์ สามารถปกป้องระบอบเสรีประชาธิปไตยได้อย่างไร? สำหรับเมืองไทยหากเอ่ยชื่อ ลีโอ สเตราส์ หลายคนอาจจะหวนรำลึกไปถึงบุรุษผู้วางรากฐานการศึกษาปรัชญาการเมืองที่เน้นความเคร่งครัดในการอ่านตัวบททางปรัชญาอย่างรัดกุม บางคนอาจนึกถึงปรมาจารย์ผู้เป็นบาจิริย์ (อาจารย์ของอาจารย์) ของปรมาจารย์ที่ก่อร่างและวางรากฐานการศึกษาปรัชญาการเมืองในไทยอย่างมั่นคง¹ และอีกหลายคนก็คงไม่ลืมจุดยืนอันเข้มแข็งของเขาในการเผชิญหน้ากับวิธีการหาความรู้แบบวิทยาศาสตร์ ที่กลายมาเป็นต้นแบบให้นักปรัชญาการเมืองคนสำคัญของไทยท่านหนึ่งได้ตั้งคำถามต่อระเบียบวิธีการศึกษาการเมืองแบบวิทยาศาสตร์จนส่งผลก่อให้เกิดเป็นหนึ่งในวิวาทะอัน

¹นักปรัชญาการเมืองไทยที่ผู้วิจัยกำลังกล่าวถึง คือ ศ.ดร. สมบัติ จันทรวงศ์ ดูความสัมพันธ์ระหว่าง ศ.ดร.สมบัติ กับ ลีโอ สเตราส์รวมไปถึง คุณูปการของสเตราส์ที่มีต่อการศึกษาปรัชญาการเมืองในไทยผ่าน บทบาทของ ศ.ดร.สมบัติ ได้ใน แพทย์ พิจิตร, “ผมเป็นเพียงแคหฺลานศิษย์ ลีโอ สเตราส์.....สมบัติ จันทรวงศ์ (3)”, มติชนสุดสัปดาห์, 26 : 1319 (27 พ.ย.- 1 ธ.ค.), น. 76. และ “สมบัติ จันทรวงศ์: ผู้วางรากฐานการศึกษาปรัชญาการเมืองในวงวิชาการไทย”, มติชนสุดสัปดาห์, 26 : 1320 (2 ธ.ค.- 8 ธ.ค.), น. 76. สำหรับผลงานบุกเบิกการสอนวิชาปรัชญาการเมืองในสังคมไทยชิ้นสำคัญๆ ของ ศ.ดร.สมบัติ ก็มี อาทิ เช่น สมบัติ จันทรวงศ์, “ปรัชญาการเมืองและรัฐศาสตร์”, รัฐศาสตร์สาร, 1 : 1 (พฤศจิกายน 2515), น. 1-24 และสมบัติ จันทรวงศ์, ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น: บทวิเคราะห์ ไสเกรติส (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2546) เป็นต้น

เป็นตำนานของการศึกษารัฐศาสตร์ไทย² แต่ทุกๆ สิ่งย่อมมีที่มาที่ไป ทุกๆ สิ่งย่อมมีต้นกำเนิดที่เป็นจุดเริ่มต้นก่อนที่ตัวมันเองจะกลายมาเป็นสิ่งที่เรารู้จักในทุกวันนี้ สเตราส์เองก็เช่นกัน ความ เป็นสเตราส์อย่างที่หลายคน (อาจจะ) รู้จักนั้นเป็นผลโดยตรงจากชีวิตและความสนใจในช่วงวัยหนุ่มของเขา ชีวิตที่อุทิศให้กับวิถีชีวิตแบบยิว ชีวิตที่อุทิศให้กับการศึกษาปรัชญาและวัฒนธรรมของชาวยิว ชีวิตที่อุทิศให้กับความใฝ่ฝัน (ที่จะได้รับการไถ่บาป) ของชาวยิว

ลิโอ สเตราส์ กับปัญหาความเป็นยิวและการต่อต้านเสรีประชาธิปไตย

ครั้งหนึ่ง ลิโอ สเตราส์ เคยพูดว่า เมื่อยังหนุ่มประเด็นปัญหาที่กำหนดเส้นทางชีวิตของเขาในขณะนั้นคือปัญหาความเป็นยิว (Jewish Question)³ และเพราะในขณะนั้นสเตราส์ยึดมั่นกับปัญหาความเป็นยิว เสรีนิยมและเสรีประชาธิปไตยจึงถูกเขาปฏิเสธ แต่เหตุใดการยึดมั่นกับปัญหาความเป็นยิวถึงทำให้สเตราส์ปฏิเสธเสรีประชาธิปไตย? ทั้งนี้ ถ้าสเตราส์ปฏิเสธเสรีประชาธิปไตย อย่างน้อยที่สุดการปฏิเสธดังกล่าวก็คงมิได้เป็นผลมาจากวิถีชีวิตในวัยเด็กของเขาเป็นแน่ เพราะถึงแม้จะเติบโตมาในครอบครัวชาวยิวอันเคร่งครัด (ซึ่งดูเหมือนจะมุ่งเน้นพิธีการ

²ดู สมบัติ จันทรวงศ์, ปรัชญาการเมืองและรัฐศาสตร์, และดูข้อวิพากษ์ตอบโต้บทความดังกล่าวจากนักรัฐศาสตร์สายพฤติกรรมนิยม (ซึ่งใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นแบบแผนในการเก็บข้อมูล หาความรู้) ได้ใน สุจิต บุญบงการ, "วิธีการศึกษาแบบพฤติกรรมในทางรัฐศาสตร์", รัฐศาสตร์สาร, (พฤศจิกายน 2515) : 25-43. รวมถึงข้อวิจารณ์การวิพากษ์ดังกล่าวใน เสน่ห์ จามริก, "รัฐศาสตร์: ปรัชญา vs พฤติกรรมศึกษา" รัฐศาสตร์สาร, 1 : 2 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2516), น. 58-76. อนึ่ง บทความทั้งสามชิ้นนี้ยังได้ถูกนำมาตีพิมพ์ร่วมกันใน สมบัติ จันทรวงศ์ (บรรณาธิการ), รัฐศาสตร์: สถานภาพและพัฒนาการ (กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2521) อย่างไรก็ตาม ข้อวิพากษ์วิธีการหาความรู้แบบวิทยาศาสตร์ในการศึกษาการเมืองของ ศ.สมบัติ นั้นก็เป็นเพียงแค่การหยิบยกเนื้อหาในข้อถกเถียงบางส่วนของสเตราส์เท่านั้น ในขณะที่จุดใหญ่ใจความในข้อถกเถียงของสเตราส์อย่างการชี้ให้เห็นรากฐานทางอุดมการณ์ของการศึกษาความรู้แบบพฤติกรรมศาสตร์ กลับเป็นสิ่งที่ ศ.สมบัติ ไม่ได้หยิบยกมาแต่ประการใด (ซึ่งหากพิจารณาจากบริบททางการเมืองแวดล้อมแล้ว ผู้วิจัยก็พอจะเข้าใจได้อยู่) สำหรับข้อวิจารณ์ของสเตราส์ที่มีต่อการศึกษารัฐศาสตร์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงโดยละเอียดอีกครั้งในบทที่หกของวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้

³ Leo Strauss, "Why We Remain Jews: Can Jewish Faith and History Still Speak to Us", in Kenneth Hart Green (ed.), Jewish Philosophy and the Crisis of Modernity (Albany: SUNY Press, 1997), p. 312.

ในการใช้ชีวิตประจำวันมากกว่าการถกเถียงเนื้อหาทางเทววิทยาและศาสนา) แต่ตัวเขาเองก็มิได้ถูกปิดหูปิดตาจากความเคร่งครัดในวิถีชีวิตแบบยิวจนมองไม่เห็นความยิ่งใหญ่รุ่งเรืองของปรัชญาและวัฒนธรรมเยอรมัน ตรงกันข้าม สเตราส์กลับเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาเดียวกับชาวเยอรมันทั่วๆ ไปซึ่งส่วนใหญ่ถูกปกคลุมด้วยกระแสความคิดที่เชิดชูคุณค่าความเป็นมนุษย์รวมไปถึงความยิ่งใหญ่ของชนชาติเยอรมันซึ่งแทบจะเข้ากันไม่ได้เลยกับทัศนคติการดำรงชีวิตแบบยิวที่ครอบครัวยุโรปปฏิบัติ⁴ อันที่จริงก่อนที่จะเขาจะจากบ้านเกิด ตัวสเตราส์ก็ได้เริ่มต้นที่จะใช้ชีวิตออกนอกถิ่นอภิวินาทีทางอันเคร่งครัดแบบชาวยิวบ้างแล้ว⁵

ด้วยเหตุนี้ ถ้าสเตราส์ในวัยหนุ่มจะเป็นผู้ต่อต้านเสรีประชาธิปไตย การต่อต้านดังกล่าวก็คงจะเริ่มขึ้นหลังจากประสบการณ์อันไม่น่าจดจำเมื่อครั้งที่เขาเข้ารับการศึกษาจนต้องจากบ้านเกิดไปร่วมรบในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ประสบการณ์ที่ทำให้สเตราส์ตระหนักถึงความต่ำชั้นกว่าของชาวยิวที่ถูกรังเกียจเด็ดขาดจากกลุ่มต่อต้านชาวยิวในกองทัพ⁶ จนทำให้ตัวเขาตระหนักว่าความฝันในแบบเสรีนิยมที่เชื่อว่าระบอบเสรีประชาธิปไตยของสาธารณรัฐไวมาร์จะช่วยให้ผู้คนที่ต่างกันทั้งทางด้านชาติพันธุ์หรือศาสนาสามารถอยู่ร่วมสังคมเดียวกันได้ โดยที่ความแตกต่างทั้งหลายเป็นเพียงแค่เรื่องส่วนตัวนั้นคือความฝันลมๆ แล้งๆ เพราะเอาเข้าจริงความแตกต่างดังกล่าวหาได้ถูกกันเป็นเรื่องส่วนตัวแต่อย่างใด หน้าข้าราชการที่รัฐบาลไม่สามารถเข้ามาแทรกแซงกิจการส่วนตัวของผู้คน ก็กลับทำให้บรรยากาศที่เข้มงวดของชาวยิวในพื้นที่ส่วนตัวของคนเยอรมันยิ่งทวีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ โดยที่รัฐบาลเองก็ไม่สามารถยื่นมือเข้าไปแทรกแซงช่วยเหลือชาวยิวที่ถูกกดขี่เหล่านั้นได้เลย⁷ ความตายจากการถูกลอบสังหารในปี ค.ศ.1922 ของนาย Walter Rathenau รัฐมนตรีต่างประเทศชาวยิวของสาธารณรัฐไวมาร์ผู้เชื่อมั่นอย่างแรงกล้าว่ายิวและเยอรมันสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติคือตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุด⁸

⁴ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน Leo Strauss and Jacob Klein, "A Giving of Accounts", in *Jewish Philosophy and the Crisis of Modernity*, pp. 459-460.

⁵อ้างใน David N. Myer, *Resisting History: Historicism and Its Discontents in German-Jewish Thought* (Princeton: Princeton University Press, 2003), p. 126.

⁶Ibid.

⁷Leo Strauss, "Preface to Spinoza' Critique of Religion", in *Liberalism Ancient and Modern* (Chicago: Chicago University Press, 1968), pp. 227-228.

⁸Ibid., p. 224.

สเตรียสเป็นชาวยิว และเนื่องจากเป็นชาวยิวเขาจึงปฏิเสธเสรีประชาธิปไตยเพราะตระหนักดีถึงความอ่อนแอของระบอบดังกล่าวที่นอกจากไม่สามารถปกป้องผู้คนที่อ่อนแอกว่าในสังคมได้แล้ว ยังไม่สามารถพิทักษ์ผู้คนส่วนน้อยที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่เอาไว้ได้อีกด้วย ด้วยเหตุนี้คูวิตาของสเตรียสในวัยหนุ่มจึงเป็นเสรีนิยม ไม่ว่าจะเป็เสรีนิยมในทางวิชาการ (ซึ่งจะมุ่งเน้นไปทางด้านการศึกษาเทววิทยา) และเสรีนิยมในทางการเมือง ดังที่ครั้งหนึ่ง Jacob Klein มิตรแท้คนสำคัญของสเตรียสได้กล่าวเอาไว้ว่า เมื่อยังหนุ่มสองประเด็นที่สเตรียสให้ความสนใจมากที่สุดคือ ประเด็นเรื่องพระเจ้าและประเด็นเรื่องการเมือง⁹

ในประเด็นเรื่องพระเจ้า (หรือการศึกษาเทววิทยา) สิ่งที่สเตรียสสนใจคือการถกเถียงกับสำนักเทววิทยาเสรีนิยม (Liberal Theology) ในเยอรมัน สำนักเทววิทยาเสรีนิยมเป็นสำนักคิดที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากคำสอนทางเทววิทยาของ Rousseau, Kant, Hegel และ Schleiermacher โดยมีแก่นแกนสำคัญอยู่ที่การมองว่า การมาถึงของพระมหาไถ่ (The Messiah) เป็นเพียงความเชื่อคร่ำครึของนักเทววิทยาหัวโบราณ และเสรีประชาธิปไตยคือสิ่งเดียวที่จะทำให้สังคมในอุดมคติของมนุษย์เป็นจริงขึ้นมาได้ ความเชื่อดังกล่าวถือได้ว่าเป็นความเชื่อกระแสหลักที่กำหนดทิศทางของสังคม วัฒนธรรมและการเมือง ของเยอรมันมาตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 19¹⁰ ไม่ว่านแม้แต่ความเชื่อดั้งเดิมของชาวยิวเองที่ยังต้องถูกเปลี่ยนให้อยู่ภายใต้ทิศทางดังกล่าวเช่นกัน¹¹ อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์อันร้ายกาจจากความพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ประกอบกับความไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาลไวมาร์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ระดมเข้ามาสู่สังคมเยอรมัน (รวมทั้งการเติบโตของลัทธิขวาจัดที่เหยียดชาติพันธุ์อย่างสุดฤทธิ์) ก็กลับกลายเป็นอาวุธที่บั่นทอนความเชื่อมั่นของชาวเยอรมันต่อระบอบเสรีประชาธิปไตยจนส่งผลต่อความนิยมในสำนักเทววิทยา

⁹Strauss and Klein, "A Giving of Accounts", p. 458.

¹⁰ดู Mark Lilla, *The Still Born God: Religion, Politics and the Modern West* (New York: Alfred A. Knopf, 2007), pp. 217-234.

¹¹โดยมี Hermann Cohen นักปรัชญาศาสนาชาวยิว ผู้นำคนสำคัญของปรัชญาสายค่านที่ใหม่ (Neo-Kantian) และผู้ร่วมก่อตั้งสำนักปรัชญามาร์บูร์ก (Marburg School) เป็นแกนนำคนสำคัญในการดัดแปลงหลักคำสอนของชาวยิวให้สอดคล้องกับเนื้อหาของสำนักเทววิทยาเสรีนิยม ยกตัวอย่างเช่น การเชื่อมเอาอัตลักษณ์ความเป็นยิวกับความเป็นเยอรมันเข้าไว้ด้วยกันโดยยึดเอาการดำรงอยู่ของเหตุผลเป็นจุดอ้างอิงความชอบธรรมในการกระทำทางศีลธรรมทั้งหมดของมนุษย์ไม่ว่าพวกเขาหรือเธอจะนับถือศาสนาใดก็ตาม ดูเพิ่มเติมได้ใน Ibid., pp. 238-242.

เสรีนิยมให้ค่อยๆ จางหายไปพร้อมๆ กับการเติบโตของแนวคิดทางเทววิทยาที่ต่อต้านเทววิทยาเสรีนิยม (โดยเฉพาะคำสอนของนักเทววิทยาอย่าง Franz Rosenzweig) ซึ่งการเติบโตของสำนักเทววิทยาที่ต่อต้านกับเทววิทยาเสรีนิยมดังกล่าวนี้เองที่ได้กลายมาเป็นรากฐานให้สเตร์ราส์วิพากษ์หลักการของสำนักเทววิทยาเสรีนิยมตามไปด้วย¹² วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกฉบับแรกของเขาที่ศึกษาความคิดทางเทววิทยาและศาสนาของ Friedrich Heinrich Jacobi คู่ปรับตัวฉกาจของ Moses Mendelssohn นักเทววิทยาผู้วางรากฐานให้กับเทววิทยาเสรีนิยม¹³ ท่ามกลางเพื่อน

¹² คู่อธิพจน์ของ Rosenzweig ต่อสเตร์ราส์ได้ใน Peter Eli Gordon, “The Concept of the Apolitical: German Jewish Thought and Weimer Political Theology”, *Social Research*, 74 : 3 (Fall 2007), pp. 856-869.

¹³ Fr. H. Jacobi เป็นนักปรัชญาเยอรมันคนสำคัญในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 และเป็นหนึ่งในกลุ่มนักปรัชญาที่มุ่งต่อต้าน หลักการความคิดของยูเคร็งในขณะนั้นโดยเฉพาะอาการของยูเคร็งที่เชื่อมั่นกับเหตุผลของมนุษย์มากเกินไปจนไม่เหลือพื้นที่ให้กับมิติทางศีลธรรมและความเชื่อทางศาสนาแม้แต่น้อย ดู Frederick Beiser, *The Fate of Reason: German Philosophy from Kant to Fichte* (Cambridge: Harvard University Press, 1987), pp. 44-91 โดยข้อวิพากษ์ระหว่าง Jacobi และ Mendelssohn นั้นเริ่มต้นจากการวิพากษ์อิทธิพลทางความคิดของ Spinoza ที่เชื่อในการดำรงอยู่อย่างกว้างใหญ่ของชุดเหตุผลที่กำกับกิจกรรมต่างๆ มิติของทุกๆ สรรพสิ่งในโลก โดยในขณะนั้น Mendelssohn ค่อนข้างเห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว Jacobi กลับมองว่าความคิดดังกล่าวเป็นการลดทอนทุกๆ เหตุการณ์ ทุกๆ สรรพสิ่งให้กลายเป็นเรื่องของสาเหตุ-ผลลัพธ์ (Causality) เท่านั้น ซึ่งนั่นจะกลายเป็นการมองข้ามบทบาทสำคัญของความเชื่อ ศีลธรรม และศาสนาในการตัดสินใจกระทำต่างๆ ของมนุษย์ ดูรายละเอียดดังกล่าวได้ใน Steven B. Smith, “Strauss's Spinoza”, in *Reading Leo Strauss: Politics, Philosophy, Judaism* (Chicago: The University of Chicago Press, 2006), pp. 67-71 สำหรับวิทยานิพนธ์ของสเตร์ราส์ดังกล่าวนี้มีชื่อในภาษาอังกฤษว่า “The Problem of Knowledge in the Philosophical Doctrine of Fr. H. Jacobi” โดยวิทยานิพนธ์ดังกล่าวนี้ได้รับการสอบปกป้องเมื่อวันที่ 17 กันยายน 1920 ภายใต้การควบคุมโดย Ernst Cassirer นักปรัชญาสายค่านที่ใหม่ (Neo-Kantian) ที่มีบทบาทอย่างมากภายหลังการเสียชีวิตของ Hermann Cohen คู่อธิพจน์ทางความคิดที่ Jacobi มีต่อสเตร์ราส์เพิ่มเติมได้ใน David Janssens, “The Problem of The Enlightenment: Strauss, Jacobi, and The Pantheism Controversy”, *The Review of Metaphysics*, 66 (March 2003), pp. 605-631.

นักศึกษาและที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นนักทฤษฎีศาสนายิวที่ชัดเจนที่สุด¹⁴

เช่นเดียวกับความสนใจทางวิชาการที่ต่อต้านเสรีประชาธิปไตย ในประเด็นทางการเมือง สเตร์นัสได้ตัดสินใจเข้าร่วมกับลัทธิไซออน (Zionism) ภายหลังจากที่เขาปลดประจำการจากกองทัพตั้งแต่อายุแค่สิบเจ็ดปีเท่านั้น ลัทธิไซออนเป็นขบวนการทางการเมืองของชาวยิวที่ปฏิเสธอุดมการณ์เสรีนิยมซึ่งให้ความสำคัญกับการสมานลักษณะความเป็นยิวเข้ากับสังคมนิยม ด้วยเชื่อว่าความเป็นยิวที่เที่ยงแท้จะได้รับการปกป้องคุ้มครองก็ต่อเมื่อชาวยิวมีดินแดน มีประเทศเป็นของตนเองแล้วเท่านั้น สเตร์นัสเข้าร่วมกับขบวนการดังกล่าวเพราะจากประสบการณ์อันเลวร้ายที่เขาได้รับจากกลุ่มต่อต้านยิวในช่วงที่ไปเกณฑ์ทหาร ทำให้เขาตระหนักดีว่าไม่มีทางออกใดที่จะแก้ปัญหาความเป็นยิวได้ดีไปกว่าการแยกประเทศเป็นของตนเอง¹⁵ กระนั้นเมื่อเขาเติบโตมีความคิดความอ่านมากขึ้น สเตร์นัสกลับเริ่มพบว่า การเข้าร่วมลัทธิไซออนคือสิ่งที่ผิดพลาด เพราะเขาเข้าใจจริงลัทธิไซออนเองก็ไม่ต่างไปจากพวกเสรีนิยมแต่อย่างใด

เหตุใดทางออกของลัทธิไซออนจึงไม่แตกต่างไปจากทางออกของเสรีประชาธิปไตย? แม้จะล้มเหลวในทางปฏิบัติแต่โดยหลักการแล้ว เสรีประชาธิปไตย (และเสรีนิยม) คือระบอบการเมืองที่ตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า ปัญหาความเป็นยิว (รวมทั้งปัญหาความแตกต่างทางศาสนาและชาติพันธุ์ของผู้คนในสังคม) ล้วนแล้วแต่สามารถแก้ไขได้ด้วยเครื่องมือของมนุษย์ทั้งสิ้น เครื่องมือซึ่งก็คืออำนาจรัฐที่ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาแก่ผู้คนในสังคมอย่างเท่าเทียมโดยมีกฎหมายเป็นเครื่องป้องกันการละเมิดฝ่าฝืนหลักการดังกล่าว ในแง่นี้ แม้ลัทธิไซออนอาจเสนอทางออกที่ตรงกันข้ามกับเสรีประชาธิปไตย แต่เป้าหมายในการสร้างรัฐชาติเป็นของตนเองนั้น ถึงที่สุดแล้วก็ไม่ได้ทำให้ลัทธิไซออนแตกต่างจากทางออกของเสรีประชาธิปไตย เพราะถ้ามองลัทธิไซออนเชื่อว่าปัญหาความเป็นยิวสามารถแก้ไขได้เพียงแต่ชาวยิวมีรัฐชาติ ดินแดนและกฎหมายเป็นของ

¹⁴หากพิจารณาอย่างผิวเผิน วิทยานิพนธ์ดังกล่าวถือเป็นงานศึกษาที่อยู่ภายใต้โครงการตรวจสอบสถานะของเหตุผลและความรู้ในยุคสมัยใหม่ของ Ernst Cassirer อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียดกลับพบว่าข้อถกเถียงของสเตร์นัสนั้นมีความแตกต่างโดยสิ้นเชิงจากทิศทางปรัชญาของ Cassirer โดยเฉพาะการยืนยันตำแหน่งแห่งที่ขององค์พระผู้เป็นเจ้าว่าไม่ได้อยู่บนฐานของเหตุผล หากแต่อยู่บนทิววิวัฒน์ (Revelation) ที่อยู่เหนือการกำกับของเหตุผล ดู Leo Strauss, "The Problem of Knowledge in the Philosophical Doctrine of Friedrich Heinrich Jacobi", in Michael Zank (ed.), *The Early Writing, 1921-1932* (Albany: SUNY Press, 2002), p. 57.

¹⁵Strauss, *Preface to Spinoza's Critique of Religion*, pp. 228-229.

ตนเอง (หรือพูดอย่างถึงที่สุดก็คือ มีเครื่องมือในฐานะมนุษย์เป็นของตนเอง) ทางออกของลัทธิไฮออนก็ย่อมจะไม่ได้แตกต่างจากทางออกของเสรีประชาธิปไตยเพราะต่างก็เชื่อว่าปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ด้วยเครื่องมือของมนุษย์เพียงอย่างเดียว ไม่ว่าจะ เป็น รัฐ สถาบัน หรือกฎหมาย¹⁶

สำหรับสเตร้าส์แล้ว ทางออกดังกล่าวของลัทธิไฮออนกลับเป็นการปฏิเสธวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของยิว ซึ่งก็คือวิถีชีวิตที่เชื่อในความด้อยต่ำของมนุษย์เมื่ออยู่ต่อหน้าองค์พระผู้เป็นเจ้าและอยู่กับการสวดภาวนาพร้อมรับการทดสอบเพื่อไถ่บาปจากพระองค์ แน่ชอนนั้นไม่ได้หมายความว่าสเตร้าส์ไม่เห็นด้วยกับการก่อตั้งประเทศอิสราเอล เพราะถึงอย่างไรเสียการมีรัฐของคนยิวก็เปรียบได้กับพรอันประเสริฐที่พระผู้เป็นเจ้าประทานให้กับชาวยิวทุกคน ไม่ว่าจะชาวยิวคนนั้นจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย อาศัยหรือไม่อาศัยอยู่ในประเทศดังกล่าวก็ตาม¹⁷ แต่การมีประเทศของตนเองก็แค่ช่วยแก้ปัญหาให้กับชาวยิวเท่านั้น มิได้แก้ปัญหาความเป็นยิวแต่อย่างใด สำหรับสเตร้าส์ ปัญหาความเป็นยิวเป็นปัญหาทางเทววิทยา เป็นปัญหาที่สัมพันธ์กับการไถ่บาปและการมาถึงของพระมหาไถ่ซึ่งอยู่เหนือขอบเขตที่มนุษย์จะจัดการได้¹⁸ การกลับไปเชิดชูคุณค่าความเป็นยิวของลัทธิไฮออนไม่ว่าจะเป็นในทางการเมือง วัฒนธรรม หรือศาสนา จึงเป็นการกลับไปสู่เส้นทางที่ถูกปิดเปื้อน เส้นทางที่ถูกสร้างใหม่แต่ได้รับตกแต่งจนดูประหนึ่งเป็นเส้นทางเก่า¹⁹ ภายใต้การกำกับจากชุดของเหตุผลที่ไม่อนุญาตให้การกลับสู่วิถีชีวิตแบบประเพณีดั้งเดิมเป็นไปได้²⁰ ชุดเหตุผลที่ปิดตายการกลับไปสู่วิถีชีวิตในอดีตที่ทำให้เหตุผลกับเทววิทยารวมกันเป็นสิ่งเดียวกันพร้อมกับจัดวางตำแหน่งของมนุษย์ไว้ที่ศูนย์กลางของจักรวาล ชุดเหตุผลที่สเตร้าส์เรียกว่า เหตุผลสมัยใหม่

¹⁶Ibid.

¹⁷Ibid., p. 229.

¹⁸Ibid., p. 230.

¹⁹แม้สเตร้าส์จะสรุปแบบรวบยอดถึงจุดยอดที่เหมือนกันของกระแสการเคลื่อนไหวในลัทธิไฮออนทั้งในทางการเมือง วัฒนธรรมและศาสนา แต่เขาก็ตระหนักดีถึงองค์ประกอบที่สร้างความแตกต่างต่อกันภายในการเคลื่อนไหวดังกล่าว เพียงแต่ถึงที่สุดแล้ว ความต่างดังกล่าวก็ยังคงไม่ได้สร้างความแตกต่างไปจากข้อสรุปพื้นฐานของลัทธิไฮออนที่เชื่อในศักยภาพของมนุษย์จนเกินขอบเขตแต่อย่างใด ดูเพิ่มเติมใน Daniel Tanguay, *Leo Strauss: An Intellectual Biography*, Christopher Nadon (Translated) (New Haven: Yale University Press, 2007), pp. 17-20.

²⁰Strauss, *Preface to Spinoza's Critique of Religion*, p. 231.

(Modern Rationality) งานตีความคำสอนและความคิดของ Spinoza ที่ได้รับการตีพิมพ์ในฐานะงานเขียนชิ้นแรกของสเตร้าส์คือหลักฐานที่ชี้ให้เห็นทิศทางดังกล่าวได้เป็นอย่างดี²¹

เหตุผลสมัยใหม่มีหน้าตาอย่างไร? ชุดเหตุผลดังกล่าวส่งผลต่อบรรยากาศทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม ในเยอรมันที่สเตร้าส์วัยหนุ่มใช้ชีวิตอยู่อย่างไร? คำถามเหล่านี้ผู้วิจัยจะอธิบายโดยละเอียดอีกครั้งในบทที่สี่ของวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ อย่างไรก็ตาม ถ้าถึงที่สุดแล้วปัญหาความเป็นยิวในความเห็นของสเตร้าส์เริ่มต้นจากเหตุผลสมัยใหม่ ปัญหาความเป็นยิวดังกล่าวก็คงไม่ได้จำกัดอยู่แต่กับชาวยิว เพราะเหตุผลสมัยใหม่คือชุดเหตุผลที่ใช้ร่วมกันของมนุษยชาติ ที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ชาวยิวหรือชาวยุโรปเท่านั้น ปัญหาของเหตุผลสมัยใหม่จึงย่อมจะเป็นปัญหาร่วมกันของมนุษยชาติตามไปด้วย ด้วยเหตุนี้ ปัญหาความเป็นยิวโดยเนื้อแท้จึงเป็นปัญหาร่วมกันของมนุษยชาติทั้งหมด ดังที่สเตร้าส์เคยพูดว่า หากพิจารณาอย่างรอบด้าน ปัญหาความเป็นยิวก็คือสัญลักษณ์อันชัดเจนของปัญหาที่มนุษยชาติมีส่วนร่วมไม่ว่าจะในแง่มุมทางสังคมหรือการเมือง²² การตอบปัญหาความเป็นยิวสำหรับสเตร้าส์จึงไม่ได้แค่ส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวยิว หากแต่ยังมีคุณูปการต่อมนุษยชาติทั้งหมด

²¹ สำหรับคนทั่วไป Spinoza อาจเป็นแค่หนึ่งในนักปรัชญาสมัยใหม่ที่เชื่อว่าทุกๆ สรรพชีวิตในโลกล้วนถูกควบคุม กำกับโดยเจตนาขององค์พระผู้เป็นเจ้าอย่างแยกไม่ออก แต่สำหรับสเตร้าส์และนักวิชาการชาวยิว Spinoza คือ คนทรยศ คือชาวยิวที่ปราศจากความเป็นยิว เพราะเขาหันมาตั้งคำถามกับสถานะของพระคัมภีร์ไบเบิลอันศักดิ์สิทธิ์และเชื่อในพลังสติปัญญาของมนุษย์ในการทำความเข้าใจองค์พระผู้เป็นเจ้า Spinoza จึงเป็นต้นตอของปรัชญาที่เสนอให้แก้ปัญหาคือความเป็นยิวผ่านสังคมการเมืองในระบบเสรีประชาธิปไตย เพราะมีแต่ระบอบดังกล่าวเท่านั้นที่จะให้เสรีภาพกับนักปรัชญาและมนุษย์ผู้ปรารถนาเสรีในการใช้สติปัญญาไตร่ตรองจนไขปริศนาสามารถเข้าถึงการดำรงอยู่ขององค์พระผู้เป็นเจ้าได้ และเพราะ Spinoza เชื่อว่าปัญหาความเป็นยิวสามารถแก้ไขด้วยเงื่อนไขทางการเมืองที่มนุษย์สามารถสร้างขึ้นมาได้เอง Spinoza จึงกลายเป็นบรรพชนของลัทธิไซออน ในฐานะนักคิดยิวคนแรกๆ ที่เชื่อว่าแค่ชาวยิวมีรัฐก็สามารถแก้ปัญหาความเป็นยิวของพวกเขาได้ ดู Ibid., pp. 229, 241-242.

²² Ibid., p. 230 และดูเพิ่มเติมได้ใน David Biale, "Leo Strauss: The Philosopher as Weimar Jew", in Alan Udoff (ed.), *Leo Strauss's Thought: Toward a Critical Engagement* (Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1991), pp. 33-34.

ลีโอ สเตราส์ กับการค้นพบวิถีชีวิตทางปรัชญาและการสอนปรัชญาการเมือง

เพราะคู่ต่อกรสำหรับสเตราส์คือเหตุผลสมัยใหม่ที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล จนหลงลืมข้อจำกัดของตัวมนุษย์เอง การค้นหาเหตุผลแบบอื่นที่อยู่นอกเหนือชุดเหตุผลสมัยใหม่ เพื่อเป็นทางออกให้กับมนุษยชาติในขณะนั้น จึงเป็นภารกิจอันยิ่งใหญ่ที่ทำให้สเตราส์หันมาสนใจ จารีตทางความคิดของนักคิดมุสลิมยุคกลาง (ภายหลังจากที่เขาได้วิพากษ์อิทธิพลและความ กลวงโง่ของเหตุผลสมัยใหม่ที่มีต่อการศึกษาศาสนาและเทววิทยา)²³ เพราะตั้งแต่แรกเริ่มปรัชญา มุสลิมยุคกลางคือ อาณาบริเวณที่รักษาแนวคิดดั้งเดิมของความเป็นยิวไว้ทั้งหมด²⁴ (โดยเฉพาะ บทบาทของ Moses Maimonides นักปรัชญาอียูคกลางคนสำคัญผู้ได้รับอิทธิพลทางปรัชญา โดยตรงจากนักปรัชญามุสลิมอย่าง Alfarabi) แม้ว่าในยุคสมัยที่สเตราส์มีชีวิตอยู่นั้น การศึกษา ความคิดของนักคิดมุสลิมยุคกลางโดยนักวิชาการชาวยิวจะถูกปกคลุมไปด้วยอคติของเหตุผล สมัยใหม่ที่เชื่อมั่นต่อเหตุผลของศาสนายิวในการทำความเข้าใจเนื้อหาสาระต่างๆ รวมไปถึง การดำรงอยู่ขององค์พระผู้เป็นเจ้าจนกลายเป็นต้นแบบให้ทั้งศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ พัฒนาหลักการทางเทววิทยาตามต่อมาในภายหลัง²⁵

อย่างไรก็ตาม การตีความปรัชญามุสลิมยุคกลางของสเตราส์ก็กลับแตกต่างจาก แนวโน้มการตีความในขณะนั้นอย่างเห็นได้ชัด เพราะสำหรับสเตราส์ปรัชญามุสลิมยุคกลางไม่เคย ใช้การผสมกันระหว่างเหตุผลกับเทววิกรมที่จับลงด้วยความเชื่อในความก้าวหน้าและความ ยิ่งใหญ่ของมนุษยชาติในการควบคุมโลกและจักรวาล หากแต่คืออาณาบริเวณเดียวที่ปลอดภัยจากการปนเปื้อนของเหตุผลสมัยใหม่ที่เหตุผลแบบอื่นซึ่งไม่ได้จัดวางมนุษย์ไว้เป็นศูนย์กลางของ จักรวาลดำรงอยู่ เหตุผลที่ตั้งอยู่บนช่องว่างที่ไม่สามารถลดทอนลงได้ระหว่างปรัชญากับศาสนา

²³ Leo Strauss, *Philosophy and Law: Contribution to the Understanding of Maimonides and his Predecessors*, Eve Adler (Translated) (Albany: State University of New York Press, 1995), pp. 21-39.

²⁴ ดู Steven Harvey, "Islamic Philosophy and Jewish Philosophy", in Peter Adamson and Richard C. Taylor (ed.), *The Cambridge Companion to Arabic Philosophy* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), pp. 349-369.

²⁵ Leora Batnitzky, "Leo Strauss's Disenchantment with Secular Society", *New German Critique*, 94 (Winter 2005), pp. 107-113.

จนเป็นหลักฐานบ่งชี้ว่าแท้จริงแล้วนักปรัชญามุสลิมยุคกลางคือสานุศิษย์ผู้เดินตามรอยเท้าของ
ปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่ก่อนหน้าพวกเขา²⁶ ดังที่สเตร์ริสเคยบอกว่าตัวเขาไม่เคยเข้าใจความคิดของ
Maimonides จนกระทั่งได้อ่าน *The Laws* ของ Plato²⁷ ในแง่นี้ เหตุผลดังกล่าวจึงย่อมจะเป็น
เหตุผลแบบโบราณ (Ancient Reason) ซึ่งถูก Plato ถ่ายทอดออกมาผ่านรูปแบบงานเขียนที่เป็น
บทสนทนานั้นเอง²⁸

แต่ Plato ก็หาได้เป็นต้นตำรับชุดเหตุผลดังกล่าวเพราะ Plato มีอาจารย์ อาจารย์ของ
Plato คือบิดาแห่งปรัชญาการเมือง คือเจ้าแห่งการสนทนาที่เป็นตัวละครเอกในแทบทุกบทสนทนา
ของ Plato อาจารย์ของ Plato คือ Socrates ถ้าทางเลือกของเหตุผลสมัยใหม่ถูกเก็บรักษาในจารีต
ปรัชญามุสลิมยุคกลาง ถ้าชุดเหตุผลในปรัชญามุสลิมยุคกลางได้รับการถ่ายทอดจากงานเขียนของ
Plato และถ่างงานเขียนของ Plato คือการถ่ายทอดวิถีชีวิตของ Socrates สำหรับสเตร์ริสชุดเหตุผล
แบบโบราณซึ่งเป็นทางออกจากเหตุผลสมัยใหม่ จึงย่อมหมายถึงชุดเหตุผลที่อยู่ในวิถีชีวิตของ
Socrates หรือก็คือชุดเหตุผลที่อยู่ในวิถีชีวิตทางปรัชญาที่เริ่มจากกิจกรรมการตั้งคำถามและให้
ความสำคัญกับการมุ่งหาคำตอบมากกว่าเนื้อหาของคำตอบ ชุดเหตุผลที่ไม่ได้หยิบยื่นอำนาจใดๆ
ให้แก่ผู้ใช้นอกเสียจากการรู้จักตัวตน ตำแหน่งแห่งที่และข้อจำกัดของผู้ใช้ภายใต้ความสัมพันธ์กับ
สังคมการเมืองและผู้อื่น

ทางออกจากเหตุผลสมัยใหม่สำหรับสเตร์ริสจึงเป็นการรื้อฟื้นให้วิถีชีวิตทางปรัชญา
แบบ Socrates กลับมาสู่โลกสมัยใหม่ เพราะวิถีชีวิตทางปรัชญาแบบ Socrates คือรูปธรรมที่
ชัดเจนของเหตุผลแบบโบราณ ชีวิตแบบ Socrates คือชีวิตที่อุทิศให้กับกิจกรรมทางปรัชญาที่ไม่ใช่
แค่การครุ่นคิดตรรกะบนหอคอยงาช้างแต่เป็นการสนทนากับผู้คนทุกๆ ไปที่ไม่จำเป็นต้องมีวุฒิทาง
ปรัชญาสูงล้ำด้วยการตั้งคำถามตอบคำถามและตั้งคำถามต่อไปเรื่อยๆ โดยปราศจากข้อสรุป
(เพราะการมีข้อสรุปคือสัญญาณของการหยุดคิด ซึ่งก็คือการสิ้นสุดของกิจกรรมในวิถีชีวิตทาง
ปรัชญา) แน่นนอน Socrates อาจเป็นที่ชื่นชอบจากนักปรัชญาผู้ปราดเปรื่องในยุคสมัยใหม่ ไม่ว่าจะ
จะเป็น Montaigne, Hegel, Kierkegaard หรือ Nietzsche แต่ไม่มีใครเป็น Socrates ได้เท่า

²⁶ Ibid., pp. 113-118.

²⁷ Strauss and Klein, *A Giving of Accounts*, p. 463.

²⁸ การตีความคำสอนของนักปรัชญาอิว-มุสลิมยุคกลางที่เผยให้เห็นอิทธิพลของนักปรัชญากรีก
โบราณของสเตร์ริสดังกล่าวนี้นี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงโดยละเอียดอีกครั้งในบทที่ห้าของวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้

สเตอริส สเตอริสจึงเป็นนักปรัชญาการเมืองที่ไม่ต่างจาก Socrates²⁹ เพราะเขาเลือกใช้ชีวิตทางปรัชญาแบบเดียวกับ Socrates ที่ถกเถียงกับผู้คนในสังคมการเมือง

แต่สเตอริสยอมไม่ใช่ Socrates และสังคมการเมืองที่สเตอริสใช้ชีวิตก็ไม่ใช่เอเธนส์ในยุคกรีกโบราณ สังคมการเมืองที่สเตอริสใช้ชีวิตอยู่คือสังคมสมัยใหม่ที่ปรัชญาจะสูญเสียบุคลิกในฐานะวิถีชีวิตของมนุษย์และกลายเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งภายใต้การจัดระเบียบของเหตุผลสมัยใหม่เท่านั้น³⁰ ในแง่นี้การรื้อฟื้นวิถีชีวิตทางปรัชญาแบบ Socrates ของสเตอริส จึงต้องกระทำภายใต้ระบบระเบียบของศาสตร์สมัยใหม่อย่างเลี่ยงไม่ได้ การรื้อฟื้นวิถีชีวิตทางปรัชญาของสเตอริสจึงไม่ใช่อะไรเลยนอกจากการสอนหนังสือภายใต้แขนงวิชาของศาสตร์สมัยใหม่ที่มีชื่อว่าปรัชญาการเมือง การสอนที่แม้โดยผิวเผินอาจดูเหมือนสมยอมกับพลังของเหตุผลสมัยใหม่ แต่เพราะเนื้อหาสำคัญในการสอนดังกล่าวกลับคือการอ่านและตีความงานเขียนอันยิ่งใหญ่ของนักปรัชญาในอดีต (โดยเฉพาะงานเขียนปรัชญาการเมืองกรีกโบราณ)³¹ การสอนปรัชญาการเมืองของสเตอริส จึงกลายเป็นหนทางที่ตัวเขาเองใช้รื้อฟื้นวิถีชีวิตทางปรัชญาแบบ Socrates ให้กลับมาสู่โลกสมัยใหม่อีกครั้ง

แต่ลำพังอาศัยแค่การสอนปรัชญาการเมืองเพียงอย่างเดียวคงเป็นไปได้ที่สเตอริสจะรื้อฟื้นวิถีชีวิตแบบ Socrates การสอนปรัชญาการเมืองของสเตอริสจึงต้องมีปัจจัยอื่นๆ คอยเสริม โดยเฉพาะเนื้อหาของวิชาที่เขาสอน นั่นจึงไม่แปลกที่ตลอดเวลากว่าครึ่งชีวิตของการเป็นครูผู้สอนปรัชญาการเมือง สเตอริสจะให้ความสำคัญกับชั้นเรียนสัมมนาที่มุ่งอ่านงานเขียนปรัชญาการเมืองกรีกโบราณ ดังที่ George Anastaplo หนึ่งในนักวิชาการผู้เป็นลูกศิษย์ของสเตอริสเคยสรุปให้เห็นว่า ในช่วงเวลาเกือบๆ ยี่สิบปีที่สอนหนังสือในมหาวิทยาลัยชิคาโก สเตอริสได้อุทิศเวลาถึงหนึ่งในสามของวิชาที่เขาสอนทั้งหมดให้กับชั้นเรียนที่มุ่งอ่านงานเขียนของ Plato และ

²⁹Michael Platt, "Three Quarrels, Three Questions, One Life", in Kenneth L. Deutsch and Walter Soffer (eds.), *The Crisis of Liberal Democracy: A Straussian Perspective* (Albany: State University of New York Press, 1987), p. 25. สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตทางปรัชญาแบบ Socrates กับปรัชญาการเมืองนั้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงโดยละเอียดอีกครั้งในบทที่ห้าของวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้

³⁰Leo Strauss, "Liberal Education and Responsibility", *Liberalism Ancient and Modern*, pp. 19-23.

³¹Ibid., p. 24 .

Aristotle³² เพราะถ้าจะมีงานเขียนที่บันทึกถึงเนื้อหาในวิถีชีวิตทางปรัชญาแบบ Socrates มากที่สุด งานเขียนดังกล่าวก็ย่อมจะต้องเป็นผลงานจากลูกศิษย์ของตัว Socrates อย่าง Plato และ Aristotle เอง³³

กระนั้น วิถีชีวิตของ Socrates ก็ยังไม่ใช่วิถีของการอ่าน เพราะวิถีชีวิตของ Socrates คือวิถีชีวิตของการถกเถียงกับผู้คนอันหลากหลายในสังคมการเมือง ในแง่นี้ นอกจากเนื้อหาวิชาที่มุ่งความสนใจไปที่งานเขียนของนักปรัชญาการเมืองกรีกโบราณแล้ว นักศึกษาในชั้นเรียนของสเตรียสยังมีลักษณะที่น่าสนใจ เพราะชั้นเรียนของสเตรียสไม่ได้มีแค่นักศึกษามหาวิทยาลัยที่สนใจปรัชญาการเมืองอย่างจริงจัง หากแต่ยังประกอบด้วยผู้คนมากหน้าหลายตา Hadley Arkes และ Anastaplo เคยกล่าวจากประสบการณ์การเรียนกับสเตรียสว่า ชั้นเรียนของสเตรียสเป็นชั้นเรียนที่เต็มไปด้วยความหลากหลายของผู้คน เพราะนอกจากนักศึกษาที่มาจากต่างคณะต่างสาขาแล้ว ชั้นเรียนของสเตรียสยังมีชายแก่ที่มีอายุกว่าห้าสิบปี พระคาธอลิก นักศึกษาชาวอิวหัวรุนแรงหรือแม้แต่ทหารที่เพิ่งปลดประจำการ³⁴ และเพราะชั้นเรียนของสเตรียสเป็นชั้นเรียนที่เต็มไปด้วยความหลากหลาย การที่นักศึกษาตั้งคำถามถกเถียงกับตัวสเตรียสบนเนื้อหาในงานเขียนที่ตัวสเตรียสกำลังสอนอยู่ จึงเป็นภาพที่เห็นได้อย่างชินตาจนบ่อยครั้งที่ชั้นเรียนของสเตรียสมักเล็กช้ำกว่ากำหนด³⁵ Werner J. Dannhauser เคยกล่าวว่าการตีความงานเขียนอย่างละเอียดละออ สิ่งที่สเตรียสมักกระทำในขณะที่สอนหนังสือคือการตอบและตั้งคำถามจากงานเขียนที่เขากำลังสอนกับนักศึกษาในชั้นเรียน การตอบและตั้งคำถามที่ทำให้นักศึกษาผู้ถูกถามต้องไตร่ตรองความคิดของตนอย่างรอบคอบเพื่อตอบคำถามก่อนที่ตัวเขาจะพบกับคำถามข้อใหม่ๆ (จากสเตรียส) อยู่เสมอ³⁶

³²George Anastaplo, "Leo Strauss at the University of Chicago", in Kenneth L. Deutsch and John A. Murley (eds.), Leo Strauss, The Straussians, and The American Regime (Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 1999), p. 2.

³³สำหรับอิทธิพลที่วิถีชีวิตของ Socrates จะมีต่องานเขียนของ Plato นั้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงอีกครั้งในบทที่ห้าของวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้

³⁴Ibid., p. 2 และ Hadley Arkes, "Strauss on Our Minds", Leo Strauss, The Straussians, and The American Regime, p. 69.

³⁵Anastaplo, Leo Strauss at the University of Chicago, p. 2.

³⁶Werner J. Dannhauser, "Leo Strauss: Becoming Naive Again", American Scholar, 44 : 4 (Autumn 1975), p. 639.

แต่การตอบคำถามโดยทั่วไปไปไขว่คว้าจะนำมาสู่การตั้งคำถามกลับที่ดี ด้วยเหตุนี้ เพื่อตั้งคำถามกลับที่มีความลึกซึ้ง การตอบคำถามของสเตวีวส์จึงต้องมาพร้อมกับความละเอียดในการอ่านตัวบททางปรัชญาที่ไม่ละเลยแม้แต่รายละเอียดปลีกย่อยในงานเขียนขึ้นดังกล่าว และเพราะความละเอียดในการอ่านดังกล่าวนี้เองที่ไม่เพียงแต่จะทำให้สเตวีวส์สามารถตอบและตั้งคำถามต่างๆ ที่มีต่องานเขียนขึ้นนั้นกับนักศึกษาในชั้นเรียน หากแต่ยังสร้างมนต์เสน่ห์ให้กับการสอนของตัวเอง ดังที่ Dannhouser เคยกล่าวว่า ในขณะที่อ่านงานเขียนทางปรัชญาการเมือง สเตวีวส์มักตั้งคำถามกับสิ่งที่ตนอ่านอย่างไร้เดียงสาหากแต่เต็มไปด้วยความเคร่งครัดกับสิ่งที่ถูกอ่าน และในขณะที่ตีความงานเขียนดังกล่าว สเตวีวส์ก็มักจะดูสภาพเรียบร้อยทุกอย่าง ที่เขากำลังเสนอการตีความที่ดีที่สุดแสนมหัศจรรย์พันลึก³⁷ เช่นเดียวกับ Allan Bloom ที่ชี้ให้เห็นว่าการตีความงานเขียนทางปรัชญาการเมืองของสเตวีวส์ (เช่นการตีความงานเขียนของ Machiavelli) คือการตีความซึ่งเทียบพร้อมด้วยข้อมูลในตัวบทอันละเอียดพิถีพิถันที่จะทำให้นักศึกษาต้องกลับไปอ่านตัวบทควบคู่ไปกับการตีความดังกล่าวอย่างสุดแสนอัศจรรย์³⁸

เพราะฉะนั้น แม้สเตวีวส์จะมีชีวิตอยู่ในโลกสมัยใหม่จนทำให้เป้าหมายของเขาอย่างการรื้อฟื้นวิถีชีวิตทางปรัชญาแบบ Socrates กลายเป็นเรื่องยากที่ไม่สามารถกระทำได้ง่ายๆ แต่ด้วยความทุ่มเทในการสอนและอ่านงานเขียนปรัชญาการเมืองดังกล่าว บรรยากาศในการสอนปรัชญาการเมืองของสเตวีวส์จึงอาจไม่ใช่อะไรเลยนอกจากการจำลองให้เห็นครเอเธนส์ยุคกรีกโบราณได้คืนชีพกลับมาในโลกสมัยใหม่อีกครั้ง การคืนชีพที่จะปรากฏในชั้นเรียนที่มีสเตวีวส์เป็นศูนย์กลางเท่านั้น ในแง่นี้ ถ้าปัญหาความเป็นยิวเริ่มต้นจากเหตุผลสมัยใหม่ ทางแก้ของปัญหาดังกล่าวสำหรับสเตวีวส์ก็คือการรื้อฟื้นวิถีชีวิตทางปรัชญาแบบ Socrates ผ่านการสอนปรัชญาการเมืองที่มุ่งเน้นการสนทนาควบคู่ไปกับการเคารพตัวบทอย่างเคร่งครัด การสอนที่เชื่อมั่นในเหตุผลของมนุษย์แต่ก็ตระหนักดีถึงความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติและ การดำรงอยู่ขององค์พระผู้เป็นเจ้าที่มนุษย์ไม่สามารถก้าวล่วงไปคิดแทนได้ การสอนที่จะเป็นรากฐานช่วยให้มนุษยชาติ (รวมทั้งชาวยิว) สามารถต่อกรกับลักษณะที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางอย่างมีขอบเขตของเหตุผลสมัยใหม่ แต่การสอนปรัชญาการเมืองดังกล่าวเกี่ยวข้องกับเสรีประชาธิปไตย? โดยนัยยะ

³⁷Ibid., p. 640.

³⁸Allan Bloom, "Leo Strauss: September 20, 1899 – October 18, 1973", *Political Theory*, 2 : 4 (November 1974), pp. 390-392.

แล้ว ถ้าเสรีประชาธิปไตยวางตัวเองอยู่บนเหตุผลสมัยใหม่ การรื้อฟื้นเหตุผลแบบโบราณผ่านการสอนปรัชญาการเมืองของสเตร้าส์ก็ย่อมจะต้องหมายถึงความพยายามที่จะบ่อนทำลายเสรีประชาธิปไตยด้วยมิใช่หรือ?

วิถีชีวิตทางปรัชญาของลีโอ สเตร้าส์ กับความจำเป็นในการปกป้องเสรีประชาธิปไตย

เพราะเหตุผลแบบโบราณคือชุดเหตุผลที่มาพร้อมกับวิถีชีวิตทางปรัชญาที่ให้ความสำคัญกับการถกเถียงตั้งคำถาม และเพราะเสรีประชาธิปไตยคือระบอบการเมืองที่วางตนเองอยู่บนเหตุผลสมัยใหม่ที่เชื่อในสติปัญญาความสามารถของมนุษย์ ดังนั้น ใช่หรือไม่ที่การรื้อฟื้นเหตุผลแบบโบราณและการรื้อฟื้นวิถีชีวิตทางปรัชญาจึงย่อมต้องหมายถึงการตั้งคำถามที่จะนำมาสู่การเสื่อมสลายของระบอบเสรีประชาธิปไตยตามไปด้วย? คำตอบคือ “ใช่” ในบทวิจารณ์งานเขียนเรื่อง *The Concept of The Political* ของ Carl Schmitt ซึ่งเป็นงานเขียนที่มุ่งวิพากษ์แนวคิดแบบเสรีนิยมนั้น สเตร้าส์ได้วิจารณ์ Schmitt ว่า เพราะ Schmitt ยังคงยึดติดกับปรัชญาการเมืองของ Thomas Hobbes ซึ่งเป็นบิดาของเสรีนิยม การวิพากษ์เสรีนิยมของ Schmitt จึงไม่สามารถหลุดพ้นจากวิธีคิดที่กำกับเส้นขอบฟ้าของเสรีนิยมเอง (ไม่ว่าจะเป็นวิธีคิดที่ลดคุณค่าของมนุษย์ให้กลายเป็นเพียงชีวิตที่เต็มไปด้วยความหวาดกลัว หรือวิธีคิดที่มองการเมืองว่าไม่ใช่อะไรเลยนอกจากพื้นที่ที่ปัจเจกชนแต่ละคนใช้หาประโยชน์และปกป้องตนเองให้พ้นจากสภาวะธรรมชาติ) จนมองไม่เห็นบทบาทของสำนักปรัชญาที่ Hobbes ต้องการปะทะ อย่างสำนักปรัชญาการเมืองโบราณของ Aristotle (และ Plato)³⁹

ในแง่นี้ สเตร้าส์จึงมองต่อไปว่าทางเดียวที่จะก้าวข้ามเสรีนิยม ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ Schmitt ได้ตั้งเอาไว้ นั่นจึงต้องเริ่มต้นจากจุดยืนที่ไม่ได้อยู่ในเส้นขอบฟ้าของเสรีนิยมอย่างจุดยืนของปรัชญาการเมืองโบราณ (ที่ตระหนักดีว่าการเมืองไม่ใช่แค่ผลรวมในความต้องการส่วนตัวของแต่ละปัจเจกบุคคล หากแต่คือการดำรงอยู่ของคุณค่าศีลธรรมที่กำหนดอารมณ ทัศนคติ ตลอดไป

³⁹ ดูเพิ่มเติมได้ใน David Janssens, “A Change of Orientation: Leo Strauss’s ‘Comments’ on Carl Schmitt Revised”, *Interpretation*, 33 : 1 (Fall/Winter 2005), pp. 95-97.

จนถึงรูปแบบการใช้ชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย)⁴⁰ ด้วยเหตุนี้ ถ้าปัญหาของ Schmitt ในการวิพากษ์เสรีนิยมคือการที่ตัวเขายังคงติดอยู่กับเส้นขอบฟ้าที่ถูกสถาปนาโดย Hobbes และถ้าเสรีนิยมนั้นมองว่าทางออกเดียวที่จะก้าวข้ามอิทธิพลของ Hobbes คือการกลับไปหาปรัชญาการเมืองโบราณ การกลับไปหาปรัชญาการเมืองโบราณของ Plato และ Aristotle ของตัวเสรีนิยมนั้นเองก็ย่อมจะถูกอนุมานต่อไปได้ว่าเป็นการต่อต้านเสรีนิยม (และระบอบเสรีประชาธิปไตย) แต่นั่นเป็นจุดยืนที่แท้จริงในการวิพากษ์เสรีนิยมของเสรีนิยมนั้นจริง ๆ หรือ? นั่นคือเป้าหมายที่แท้จริงของเสรีนิยมนั้นในการรื้อฟื้นวิถีชีวิตแบบปรัชญาให้กลับสู่โลกสมัยใหม่จริง ๆ หรือ?

แน่นอน การรื้อฟื้นเหตุผลแบบโบราณและวิถีชีวิตทางปรัชญาย่อมเป็นอันตรายต่อระบอบเสรีประชาธิปไตย เพราะการรื้อฟื้นดังกล่าวหมายถึงการยอมรับวิถีชีวิตที่ให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามต่อทุกสิ่งรวมไปถึงความชอบธรรมของเสรีประชาธิปไตยเอง แต่ในทางกลับกันเพราะวิถีชีวิตทางปรัชญาคือวิถีชีวิตที่อุทิศให้กับการตั้งคำถามกับทุกสิ่ง ระบอบการเมืองคู่ปรปักษ์กับเสรีประชาธิปไตยจึงย่อมที่จะถูกตั้งคำถามถึงความชอบธรรมของตัวเองเช่นกัน ที่สำคัญเนื่องจากระบอบเสรีประชาธิปไตยคือระบอบการเมืองที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเป็นหลักการสำคัญข้อแรกๆ (ซึ่งย่อมหมายถึงเสรีภาพในการพูดคุยนอกเหนือไปจนถึงกิจกรรมในวิถีชีวิตทางปรัชญาอย่างการตั้งคำถามถกเถียง) ในแง่นี้ แม้วิถีชีวิตทางปรัชญาอาจส่งผลต่อการดำรงอยู่ของเสรีประชาธิปไตย แต่เพราะหลักการที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพดังกล่าวเสรีประชาธิปไตยจึงกลับกลายเป็นระบอบการเมืองที่พร้อมปกป้องวิถีชีวิตทางปรัชญาแม้ว่าวิถีชีวิตทางปรัชญาจะนำภัยอันตรายมาสู่ตัวระบอบเสรีประชาธิปไตยเองก็ตาม นั่นจึงไม่แปลกที่เสรีนิยมนั้นจะถึงกับยกย่องและชื่นชมระบอบเสรีประชาธิปไตยว่าเป็น ระบอบการปกครองสำหรับมนุษยชาติที่เต็มไปด้วยจิตวิญญาณที่สูงส่งกว่าระบอบการปกครองอื่นๆ เพราะตัวเสรีประชาธิปไตยคือระบอบการปกครองที่เปิดโอกาสให้มนุษย์มีเสรีภาพในการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้วิถีชีวิตทางปรัชญา (ในสังคมการเมือง) เป็นไปได้⁴¹

⁴⁰ ดู Leo Strauss, "Notes on Carl Schmitt, The Concept of The Political", J. Harvey Lomax (Translated), in Carl Schmitt, *The Concept of The Political*, George Schwab (Translated) (Chicago: The University of Chicago Press, 1996), p. 107.

⁴¹ Strauss, *Liberal Education and Responsibility*, p 24.

จริงอยู่ สเตร้าส์ในวัยหนุ่มอาจปฏิเสธเสรีประชาธิปไตย แต่เสรีประชาธิปไตยที่เขาปฏิเสธคือเสรีประชาธิปไตยที่อ่อนแอในสาธารณรัฐโรมาร์ซึ่งเป็นเสรีประชาธิปไตยที่มีเพียงแต่ไม่สามารถปกป้องตนเองจากเสียงข้างมาก หากแต่ยังวางตนเองอยู่บนเหตุผลสมัยใหม่ที่เชื่ออย่างไม่มีลืมหูลืมตาถึงความเท่าเทียมกันของมนุษย์ จนทำให้การตัดสินใจทางของสังคมการเมืองทั้งหมดกลายเป็นปัญหาเชิงปริมาณที่สามารถตัดสินชี้ขาดได้ด้วยโหวตและกลวิธีปลุกเร้าอารมณ์ของนัก (พูด) การเมืองไม่กี่คน ด้วยเหตุนี้ หลักการของเสรีประชาธิปไตยจึงไม่ใช่และไม่เคยใช้ปัญหาที่สเตร้าส์ต้องการปะทะ เพราะปัญหาที่แท้จริงคือการยึดมั่นในอำนาจเสียงข้างมากซึ่งเป็นผลผลิตจากเหตุผลสมัยใหม่ต่างหาก นี่จึงเป็นเหตุผลที่ภายหลังงานศึกษาปรัชญามุสลิมยุคกลาง สเตร้าส์จึงหันมาให้ความสนใจกับปรัชญาการเมืองของ Thomas Hobbes ในฐานะนักปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงรากฐานทางศีลธรรมและมุมมองโดยธรรมชาติของความเป็นมนุษย์⁴² สำหรับสเตร้าส์ปรบักษ์ต่อเสรีประชาธิปไตยจึงไม่ใช่แค่ระบอบการเมืองอำนาจนิยมอย่างเผด็จการฟาสซิสต์หรือคอมมิวนิสต์ หากแต่ยังรวมไปถึงระบอบประชาธิปไตยที่ยึดเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ตัดสินทิศทางทั้งหมดของสังคมการเมือง การปกป้องเสรีประชาธิปไตยจากตัวของมันเอง การปกป้องเสรีประชาธิปไตยจากเผด็จการเสียงข้างมาก จึงกลายเป็นภารกิจสำคัญสำหรับวิถีชีวิตทางปรัชญา และเป็นภารกิจสำคัญสำหรับ ลีโอ สเตร้าส์ อย่างไม่อาจเลี่ยงไปได้ แต่ถ้าวิถีชีวิตทางปรัชญาจำเป็นต้องปกป้องเสรีประชาธิปไตย วิถีชีวิตทางปรัชญาจะช่วยปกป้องเสรีประชาธิปไตยได้อย่างไร? อะไรคือเครื่องมือสำคัญที่วิถีชีวิตดังกล่าวจะใช้เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับเสรีประชาธิปไตย?

⁴²Leo Strauss, *The Political Philosophy of Hobbes: Its Basis and Its Genesis*, Elsa M. Sinclair (Translated) (Chicago: The University of Chicago Press, 1936) และ Tanguay, *Leo Strauss: An Intellectual Biography*, pp. 101-102.